

KOBİ'LERİN FİNANSAL RİSK ALGI DÜZEYİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: ISPARTA-BURDUR İLLERİ ÖRNEĞİ*

Doç.Dr. Yusuf DEMİR
Süleyman Demirel Üniversitesi
İİBF, Turizm İşletmeciliği Bölümü
yusufdemir@sdu.edu.tr

Öğr.Gör. H. Başar ÖNEM
Süleyman Demirel Üniversitesi
Isparta MYO, Finans, Ban. ve Sig. Böl.
basaronem@sdu.edu.tr

ÖZET

Ekonomilerin temel ögesi olan KOBİ'ler, istihdam ettikleri işgücünden, gerçekleştirdikleri yatırımlara, yarattıkları katma değere ve ödedikleri vergilere kadar birçok açıdan ekonominin en önemli yapıtaşları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer taraftan risk; iş hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. KOBİ'lerin maksimum kara ulaşabilmeleri, faaliyet göstermiş oldukları iş kollarında karşı karşıya kaldıkları riskleri doğru yönetebilmeleri ile mümkün olacaktır. Tüm işletmelerde olduğu gibi KOBİ'lerin karşılaştıkları her fırsat beraberinde riskleri de getirmektedir. Bu nedenle KOBİ'lerin "sürdürülebilir büyüme" hedeflerine ulaşmalarında risklerini etkin bir şekilde belirlemek, ölçmek ve yönetmek son derece önemli hale gelmiştir.

Bu çalışmada KOBİ'ler ve KOBİ'lerin finansal risk olgusunu ölçmeye yönelik Isparta ve Burdur illerine yönelik bir uygulama yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Risk, Finansal Risk

A SURVEY ON SME FINANCIAL RISK PERCEPTIONS: EVIDENCE FROM ISPARTA AND BURDUR

ABSTRACT

Small and Medium Sized Enterprises, the main indispensable component of all economies, play an important role in every economy with their employment power their investments, accretion value they created and taxes they paid.

On the other hand, risk is an indispensable part of business life. Small and Medium Sized Enterprises'(SME's) reaching the most productive state would be possible through managing the risks they faced in a correct way in all businesses As in all enterprises, all the opportunities which SME's have bring risks with them. For that reason, it is essential to determine, measure and manage the risks of Small and Medium Sized Enterprises effectively for the aim of "sustainable growth".

In this study, SME's and phenomenon of financial risks of SME's is searched in Burdur and Isparta.

Keywords: SME, Risk, Financial Risk

* Bu çalışma, Önem (2010) yüksek lisans tezi temel alınarak hazırlanmıştır

1. Giriş

Genel olarak KOBİ'ler, az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir.

Bilindiği gibi KOBİ'lerin ülkemiz işletmelerine oranı oldukça yüksek, istihdama katkıları yüksek, toplam yatırım ve toplam üretime oranı orta düzeylerde, ihracata oranı ise kısmen düşüktür.

Risk; iş hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Kurumların hissedarlarına mümkün olabilen en yüksek değeri sağlayabilmeleri faaliyet göstermekte oldukları tüm iş kollarında karşı karşıya olunan risklerin doğru bir şekilde yönetilmesi ile mümkün olabilecektir. Kurumların karşılaştıkları her fırsat beraberinde riskleri de içermektedir. Bu nedenle kurumların “sürdürülebilir büyüme” hedeflerine ulaşmalarında risklerini etkin bir şekilde belirlemek, ölçmek ve yönetmek son derece önemli bir etkidir. Günümüz iş dünyası uluslararası pazarların gelişimi ve küreselleşme, artan verimlilik ve maliyet düşürme beklentileri, sıkı yasal düzenlemeler, hızlı teknolojik gelişimler ve artan rekabet koşulları nedeni ile hiç olmadığı kadar bir baskı ortamı içerisinde bulunmaktadır. Yapılan hataların kurumlara olan maliyetleri her gün artarken bu hataların telafi edilebilme imkânları da azalmaktadır. Son zamanlarda yaşanan birçok olumsuz örnekte olduğu gibi artan rekabet koşulları, risk-kazanç dengesinin iyi kurulmadığı kurumlar üzerinde yok edici etkiler doğurabilmektedir. Gelir yaratmak yönünde yaşanan bu zorlu ortam kurumlara gelirlerini arttırmak kadar maliyetlerini ve kayıplarını da azaltarak kazançlarını optimize etmelerinin ne derece önemli olduğunu hatırlatmaktadır (TÜSİAD, 2008).

Finansal işlemlerdeki ve piyasalardaki riskler, faiz riski, kur riski, politik risk, likidite riski, piyasa (Pazar) riski, işlem riski, yasal risk, hedging risk ve sistem riski şeklinde alt gruplara ayrılmaktadır. Finansal riskleri makro ekonomik açıdan ele aldığımızda, söz konusu risklerin, kendi dinamiklerinden değil, tamamıyla dış etkenlerden kaynaklanan tüm kurumları ve yatırımcıları aynı anda etkileyen özelliğiyle sistematik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir (Eyüpoğlu, 1995:32).

2. KOBİ ve Finansal Risk Kavramı

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler; yasaların gösterdiği doğrultu ve şekil şartlarında bir işletmeyi kurup bağımsız halde onu çalıştıran ancak uğraşı dalında tekelci durumda olmayanların oluşturduğu kümeye denilmektedir (Kargül, 1997:1).

Ekonomik koşulların gittikçe ağırlaştığı günümüzde, ağır rekabet koşulları altında faaliyet gösteren KOBİ'lerin çalışma sermayesi yönetimi, sabit sermaye yönetimi ve finansal uygulamalarındaki gelişmelerin firmaların kendi faaliyetlerinin geliştirilmesinde ve ekonomik kalkınmada önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Fakat küçük ölçekleri ile ticari alanda faaliyet gösteren bu işletmelerin birtakım güçlükleri vardır ve ülke ekonomisine katma değer istihdam yaratmaları için desteklenmeleri kaçınılmazdır (Küçük, 2007:95).

Türkiye'de üzerinde uzlaşmış bir KOBİ tanımı yoktur. KOBİ'lere hizmet veren her kurum ve kuruluş farklı bir KOBİ tanımından hareket etmektedir. Bu nedenle, uygulamada farklılıklar oluşmakta, KOBİ'lerin bir kısmı bazı uygulamaların içinde yer

alırken, diğer bazı uygulamaların dışında kalabilmektedirler. Ayrıca farklı tanımlar KOBİ' lere yönelik istatistiklerin farklı sonuçlar vermesine de yol açmaktadır. Bazı KOBİ tanımlarındaki diğer bir sorun da sadece "imalat sanayi" işletmelerini kapsama almasıdır. Dolayısıyla diğer sektörlerde faaliyet gösteren tüm işletmeler, esnaf ve sanatkarlar kapsam dışında kalmakta; mevcut devlet teşviklerinden yararlanamama durumu ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Yılmaz, 2003).

Türkiye'de 12 Nisan 2005'de "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Ek Bir Madde Eklenmesine İlişkin Kanun" ile ve bu kanuna istinaden hazırlanan 18.11.2005 Tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile KOBİ' lerin tanımlanmasına bir standart getirilmiştir. Bu yönetmelik ile 18 Mayıs 2006 tarihi itibari ile KOSGEB'in hedef kitlesine yönelik tüm çalışmalarda bu yönetmelik çerçevesinde işlem yapılması zorunlu hale getirilmiştir. Bu yönetmelik ile KOBİ tanımlanmasına bir standart getirilerek AB KOBİ standartlarına bir uyum getirilmeye çalışılmıştır ancak KOBİ' lere yönelik destek sağlayan kuruluşlar, bu yönetmelikte belirtilen sınırları geçmemek koşulu ile kendi sektör ve büyüklük önceliklerini belirleyebilmektedirler. Devlet yardımları dışındaki uygulamalar için ise yalnız çalışan sayıları dikkate alınmaktadır.

Basel II'de yer alan KOBİ tanımında temel kriter 50 milyon Euro'luk ciro kriteridir. Bu kritere göre bir şirketin dahil olduğu konsolide şirketler grubunun yıllık cirosu 50 milyon Euro'dan daha az ise, söz konusu şirket KOBİ olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanında, yıllık cironun firma büyüklüğünü ifade etmede anlamlı olmadığı durumlarda, denetim otoriteleri, bankaların yıllık ciro yerine toplam bilanço büyüklüğünü dikkate almalarına izin verebilmektedir. 50 milyon Euro'luk ciro kriterinin yanında KOBİ' ler kredilerinin sınıflandırılacağı portföye göre iki gruba ayrılmıştır. Bu portföyler perakende portföy ve kurumsal portföydür. Perakende portföyde yer alan krediler rotatif krediler, vadeli bireysel krediler ve bireysel nitelikli finansal kiralama işlemleri (taksitli krediler, otomobil kredileri ve finansal kiralamaları, öğrenci ve eğitim kredileri, ihtiyaç kredileri) ve küçük işletmelere kullanılan krediler ve lehlerine verilen taahhütler biçiminde kullanılmış olmalıdır. Borsaya kote edilmiş olsun ya da olmasın menkul kıymetler özellikle bu kategorinin dışında tutulmuştur (Terzi, 2011:46).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın KOSGEB'in KOBİ tanımlaması Avrupa Birliği uyum sürecinde AB'nin tanımına uygun olarak değiştirilmiştir. 08.01.1985 tarihli ve 3143sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a aşağıdaki bir ek madde eklenerek küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımlanmasına, niteliklerine, sınıflandırılmasına ve uygulamalarına ilişkin esaslar; net satış hasılatları, mali bilanço tutarları ve çalışan sayıları dikkate alınarak Bakanlıkça hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca yürürlüğe konulan yönetmelikle yapılacağı belirtilmiş, bu hükmün gereği olarak da küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımlanmasına, niteliklerine, sınıflandırılmasına ve uygulamalarına ilişkin Yönetmelik 18.11.2005 Tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmelikte değinilen KOBİ tanımlaması KOBİ' leri mikro işletme, küçük işletme ve orta boy işletme olmak üzere 3'e ayırmaktadır. Bu ayırım bilanço değeri ve çalışan sayısına göre yapılmaktadır. Buna göre; (Durman ve Önder, 2007:3-4-5)

- * Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon TL'yi geçmeyen çok küçük ölçekli işletmelerdir.
- * Küçük İşletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon TL'yi geçmeyen işletmeleridir.
- * Orta Büyüklükteki İşletmeler: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon TL'yi geçmeyen işletmelerdir.

Evren risklerle doludur. İnsanlar, bu risklerin yıkıcı etkisinden korunmak amacıyla onları yönetmeye çalışırlar. Tarih, riskler ve bunlardan korunmaya çalışan insanların akla durgunluk veren risk yönetme türleriyle doludur. Korunma ve savunma amaçlı sayısız buluş gerçekleştiren, kaleler, surlar, setler gibi ölümsüz eserler yaratan insanlar hep gelecekte kendilerini tehdit edebilecek risklerden korunmayı amaçlamışlardır.

Risk en basit anlamı ile yatırılan paranın kaybedilme tehlikesidir. Risk ileride olacak olayların belirsizliğinden kaynaklanmaktadır (SPK, 2007).

Finansal risk şimdiki ve gelecekteki bir zaman arasında çevredeki değişimlerin bir sonucu olarak portföylerdeki olası değişimlerin ölçümü olarak tanımlanmaktadır. Finansal risk ayrıca fiyatların dalgalanması karşısında işletmelerin ya da bireylerin aktif veya pasif değerlerinin değişmesi olarak da tanımlanabilir. Günümüzde finans kurumları açısından üzerinde durulan ve ölçümü için birçok yöntemin geliştirildiği risk türü olarak da gündemdedir. Finansal risk, literatürde piyasa, kredi, likidite ve faaliyet (operasyonel) riski alt başlıkları halinde incelenmekte, bazı kaynaklarda yasal risk de bu sınıflamaya girmektedir. Şirketin finansal riski, kredilerinin süresi veya döviz riskinin doğurduğu kayıplar ile ölçülmektedir. Şirketlerce oluşturulan risk düzeyi ile fiyatlandırma arasında sapmalar bulunabilmektedir (Eyüpoğlu, 1995:32).

Finansal işlemlerdeki ve piyasalardaki riskler, faiz riski, kur riski, politik risk, likidite riski, piyasa (Pazar) riski, işlem riski şeklinde alt gruplara ayrılmaktadır. Bu riskler ayrıca KOBİ'lerin karşılaşılabileceği risklerdir.

Faiz oranı riski, piyasa faiz oranının yükselme veya düşme olasılığını ifade eden bir kavramdır. Piyasa faiz oranında meydana gelen değişimler, belirli faiz getirisine sahip menkul kıymetlerin piyasa fiyatlarında ve dolayısıyla verimlerinde değişimlerin meydana gelmesine yol açmaktadır (Aydın, Başar, Coşkun, 2007:301).

Faiz oranı riski denildiğinde paranın zaman riski akla gelmektedir. İşletmeler açısından karlılıktan bahsedilebilmesi için işletme kararının geçerli olan cari faiz oranından daha yüksekte olması şarttır (Tokmakoğlu, 2009).

"Kambiyo Riski" veya "Kur Riski" olarak da tanımlanabilen döviz riski, döviz piyasalarında para birimlerinin birbirlerine karşı değer kazanma ve kaybetmeleri sonucunda ortaya çıkan riskler olarak tanımlanabilir. Devalüasyon ve revalüasyon dönemlerinde bankaların ve diğer işletmelerin kazançlı çıkabilmesi kurdaki değişimleri önceden tahmin ederek, pozisyon almalarına bağlıdır (Akmüt,2001:3).

Uluslar arası yatırım kararında işletmeler, kendisine ait faktörlerin yanı sıra dış ülkenin çevresel faktörlerini de incelemek zorundadırlar. Aynı zamanda bu faktörlerle

de yakından ilişkili olmak durumundadırlar. Dolayısıyla yatırım yapılan ülkenin çevresel şartlarından doğan riskler işletme tarafından belirlenmek ve çözülmek zorundadır. Ancak her ülkenin kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan farklı bilinmezler olabileceği gibi, uluslar arası ölçümlere konu olacak bazı riskler de mevcuttur (Göksel ve Boztosun,1999).

Dünyadaki siyasi bunalımlar, savaşlar yatırımcıların davranışlarını etkiler. Koruma girişimleri, kotalar, döviz kurundaki dalgalanmalar ve yabancı sermaye yatırımları bu riskin unsurları olarak sayılabilir (<http://www.riskanalizi.org/risk/risk-turleri.html>, 09.10.2009).

3. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın temel amacı Isparta ve Burdur illerinde faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki işletmelerin, finansal risk hakkında sahip oldukları bilgi düzeylerini ve finansal risk algılarını tespit etmektir. Araştırmanın konu ve uygulama açısından belirli kısıtları bulunmaktadır. Araştırma uygulaması, zaman ve maliyet kısıtları sebebiyle kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen; Isparta ve Burdur illerinde faaliyet gösteren 150 adet KOBİ ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın konu açısından kapsamı ise, söz konusu işletmelerin finansal risk algılarının belirlenmesi ile sınırlıdır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketlerin cevaplandırılması aşamasında, anket sorularına cevap verecek kişilerin işletme sahibi veya varsa muhasebe / finans bölümü yetkilisi unvanı taşıyan kişiler olmasına önem verilmiştir. Anket formunda yer alan toplam 21 adet soru, literatür taraması ve konu hakkında bilgi sahibi olan akademisyenler ile yapılan görüşmeler neticesinde hazırlanmıştır. Anket formundaki 18 soru, açık ve kapalı uçlu olarak tasarlanmıştır. Diğer 3 soru kişisel görüşten daha çok bilgi düzeyini içerdiğinden derecelendirme 3 aralıklı likert tipi metrik ifadelerle (*1-katılmıyorum, 2-kısmen katılıyorum, 3-katılıyorum* şeklinde) yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ana kütlesi; Isparta ve Burdur KOSGEB'e bağlı 150 adet KOBİ' den oluşmaktadır. Bu doğrultuda anket formları söz konusu işletmelerin yöneticilerine ulaştırılmış ve araştırmaya katılmaları istenmiştir. Geri dönen ve geçerli kabul edilen 130 adet (%86) anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın sonuçları araştırma kapsamındaki işletmeler için geçerlidir. Araştırma, sonuçların genellenmesi gibi bir amaç taşımamaktadır.

3.2. Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Araştırma verilerinin analizi SPSS 15.0 for Windows programı ile gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı istatistiksel analizler için frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Araştırma hipotezlerinin test edilmesi amacıyla tek yönlü ANOVA analizi ve bağımsız gruplar T testi yöntemleri kullanılmıştır.

4. Araştırma Bulguları

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistiksel Bulgular

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER		f	%	DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER		f	%	
Faaliyet Süresi	0-1 yıl	4	3.1	Kobilerde Çalışan Kişi Sayısı	1-9	41	31.5	
	2-5 yıl	27	20.7		10-25	47	36.2	
	6-10 yıl	34	26.2		26-49	24	18.5	
	11 yıl ve üzeri	65	50.0		50 ve üzeri	18	13.8	
	Toplam	130	100		Toplam	130	100	
Kobiler Kim Tarafından Yönetiliyor	Sermayedar	94	72.3	Yöneticilerin Eğitim Durumları	Sadece Okur-Yazar	3	2.3	
	Profesyonel Yönet.	29	22.3		İlkokul	8	6.2	
	Diğer	7	5.4		Ortaokul	11	8.5	
	Toplam	130	100		Lise	47	36.1	
Faaliyet Alanı	Üretim ve Satış	104	80	Mülkiyet	Üniversite	60	46.1	
	Ticaret	16	12.3		Lisansüstü	1	0.8	
	Hizmet	9	6.9		Toplam	130	100	
	Diğer	1	0.8		Ciro	Ortaklara ait	29	22.3
	Toplam	130	100			Firmaya ait	83	63.9
Hukuki Yapı	Şahıs	37	28.5	Kira		9	6.9	
	Adi şirket	2	1.5	Diğer		9	6.9	
	Limited	67	51.5	Toplam		130	100	
	Anonim	20	15.4	Devalüasyon Tehlikesi	0-500.000 TL	25	19.2	
	Diğer	4	3.1		500.001-1000.000 TL	33	25.4	
Toplam	130	100	1000.001-3000.000 TL		38	29.2		
Dış Ticaret Yapılıyor mu	Evet	60	46.2		3000.001 ve Üzeri	34	26.2	
	Hayır	70	53.8		TOPLAM	130	100	
	Toplam	130	100	İşletme Finans Departmanının Olup Olmadığı	Evet	54	41,5	
	İşletme Yöneticileri Dalgalı Kuru Tehlikeli görüp görmeme düzeyleri	Katılıyorum	46		35,4	Hayır	76	58,5
Kısmen Katılıyorum		45	34,6		TOPLAM	130	100	
Katılmıyorum		29	30		İşletme Yöneticileri Sabit Kurumu yoksa Dalgalı Kurumu tercih ediyor.	Sabit Kur	65	50
TOPLAM		130	100	Dalgalı Kur		65	50	
İşletmeler Kredi Kullanıyor mu?		Evet	84	64,6		TOPLAM	130	100
	Hayır	46	35,4	Faiz Artışının Kredi Kullanıma Etkileri		Katılıyorum	16	12,3
	TOPLAM	130	100			Kısmen Katılıyorum	47	36,2
	Sürekli Çalışılan Banka/Bankacı Var mı?	Evet	104		80	Katılmıyorum	67	51,5
Hayır		26	20		TOPLAM	130	100	
TOPLAM		130	100	Kaynak Yapısı	Öz Sermaye	116	89,2	
Vadeli Satış Yapılıyor mu?	Evet	125	96,2		Yabancı Kaynaklar	14	10,8	
	Hayır	5	3,8		TOPLAM	130	100	
Vadeli			%1-%20	10	7,7			

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER				DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER			
		f	%			f	%
	TOPLAM	130	100	Satış/Toplam	%21-%40	17	13.2
Kasada Her zaman Nakit Bulundurulması	Evet	112	86.2	Satış	%41-%60	27	23.2
	Hayır	18	13.8		%61 ve Üzeri	76	55.9
	TOPLAM	130	100		TOPLAM	130	100
Finansal Araç Kullanımı	Leasing	34	26.2				
	Vadeli Kur Sözleşmeleri	8	6.2				
	Faktoring	5	3.8				
	Kredi Kartı	83	63.8				
	TOPLAM	130	100				

Tanımlayıcı istatistiksel bulgular tablosundan görülebileceği gibi ankete katılan KOBİ'lerin 4'ü 0-1 yıldır, 27'si 2-5 yıldır, 34'ü 6-10 yıldır ve 65'i 11 yıl ve üzeri süredir faaliyet göstermektedirler.

KOBİ'lerin sınıflandırılmasında en önemli kriter çalışan sayısıdır. Bu bağlamda anket çalışmasına katılan 130 KOBİ, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan tanım esas alınarak sınıflandırılmıştır.

Tablo1'den görülebileceği üzere ankete katılan KOBİ'lerden

- 41 tanesi mikro ölçekli işletme (çalışan sayısı 1- 9 arası),
- 71' i küçük ölçekli işletme (çalışan sayısı 10- 49 arası),
- 19' u orta ölçekli işletme (çalışan sayısı 50- 250 arası)

Olarak sınıflandırılacaktır. Ayrıca tablo verilerine göre KOBİ'lerin %31,5'i mikro işletme, %54,7'si küçük ölçekli işletme ve % 13,8'i orta ölçekli işletme sınıfına girmektedir.

Tanımlayıcı istatistiksel bulgular tablosundan görülen bir diğer faktörse KOBİ'lerin 94 tanesinde (%72,3) sermayedar yönetici rolünü üstlenmiş durumda ve 29 tanesinde (% 22,3) profesyonel yönetici bu görevi yapmaktadır. 7 tanesinde (%5.4) ise diğer kişiler KOBİ'leri yönetmektedir.

Ankete katılan yöneticilerin 3'ü sadece okur yazarken, 8'i ilkökul mezunu, 11 tanesi ortaokul mezunu, 47 tanesi lise mezunu 60 tanesi üniversite mezunu ve 1 tanesi de lisansüstü eğitim mezunudur.

Bu tabloda en çok dikkat çekici durum en yüksek yüzdeye (%46.2) sahip sütun üniversite mezunu sütunudur. KOBİ'lerde yönetim aşamasında eğitimli insanların daha büyük bir yüzdeye sahip olması ve gün geçtikçe bu oranın artması KOBİ'ler açısından büyük bir önem arz etmektedir. Ankete katılan KOBİ'lerin 104'ü üretim ve satış yaparken, 16'sı ticaret yapmaktadır ve 9 tanesi ise hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

Ankete katılan KOBİ'lerin mülkiyetinin 29'u ortaklara aitken 83'ü firmaya ait, 9'u kira ve 9'u da diğer seçeneğine cevap vermiştir.KOBİ'lerin % 93.1'inin kira ödememesi önemli maliyet avantajı sağlamaktadır.

Ankete katılan KOBİ'lerin 37 tanesi Şahıs şirketiymiş, 2'si adi şirket, 67'si limited şirket 20'si anonim şirket ve 4 'ü diğer seçeneklerini işaretlemiştir. Bu KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun hukuki yapısı limited şirket olarak kurulduklarını göstermektedir.

KOBİ'lerin sınıflandırılmasında en önemli kriterlerden biri de en son cirolarıdır. Bu bağlamda anket çalışmasına katılan 130 KOBİ, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan tanım esas alınarak sınıflandırılmıştır.

Anket verilerine göre KOBİ'lerin 25 tanesinin en son cirosu 0- 500.000 TL arasında olup, 33'ü 500.001- 1000.000 TL arasında, 38'i 1000.001- 3000.000 TL arasında ve 34'ü ise 3000.001 TL ve üzeri ciroya sahiptir.

KOSGEB'in tanımı baz alındığında KOBİ'lerin % 44.6'sı mikro işletme, geri kalan kısmı olan %55.4'ü ise küçük ve orta büyüklükteki işletmelerdir.

Ankete katılan KOBİ'lere dış ticaret yapıp yapmadıkları sorulmuş ve 60 tanesi (%46.2) dış ticaret yaparken, 70 tanesi (%53.8) dış ticaret yapmamaktadır. Bu bağlamda özellikle dış ticaret yapanların yani KOBİ'lerin %46.2'si özellikle döviz kurlarındaki değişimden etkilenecekler ve bunu bir finansal risk olarak algılayacaklardır. Dış ticaret yapan firmalar ihracat yapıyorlarsa döviz kurlarındaki düşüşler neticesinde artık daha az kar marjına sahip olacaklardır. Aynı şekilde ithalat yapan bir firma ise döviz kurlarındaki yükselme firmaya ek bir maliyet getireceği için kar marjları düşecektir. Bu yüzden özellikle dış ticaret yapan firmalar açısından döviz kurlarının yükselmesi ve düşmesi bir finansal risk oluşturacaktır.

Kurumsallaşmanın önemli göstergelerinden biri de işletmelerin fonksiyonel olarak bölümlere ayrılması ve bu bölümlere ise alanında uzman kişilerin görevlendirilmesidir.

Tanımlayıcı istatistiksel bulgular tablosundan görülebileceği üzere ankete katılan KOBİ'lere finans departmanının olup olmadığı sorulmuş ve % 41.5'inde finans departmanı varken, % 58.5'inde ise finans departmanı yoktur. Buradan anlaşılan KOBİ'lerin finans işleri ya departmanlar birleştirilerek yapılmaktadır ya da dışarıdan destek alınarak yapılmaktadır. Buradan da KOBİ'lerin % 58,5'i hala finans departmanını işletme fonksiyonlarından biri olarak görmediği anlaşılmaktadır. İşletmede finansman fonksiyonunun görevi en az maliyetli fon kaynaklarının bulunup en karlı yatırım alanlarına yönlendirilmesidir. Bununla ilgili olarak süreçte eğitimli insanların bu görevde bulunmasıyla işletmenin daha başarılı olacağı düşünülebilir. Günümüz işletmeciliğinde finans departmanının ne kadar önemli olduğu mutlak ve finans departmanı olan KOBİ'lerin, finans departmanı olmayan KOBİ'lere göre daha başarılı olacağı tahmin edilebilir.

Ankete katılan KOBİ'lerin 62 tanesi devalüasyonu tehlike olarak görürken, 68 tanesi ise devalüasyonun kendileri için bir tehlike oluşturmadığı görüşündedir. Devalüasyonun özellikle dış ticaret yapan KOBİ'ler için daha önemli olduğu düşünülecek olursa, % 46.2 oranındaki dış ticaret yapan KOBİ'ler için devalüasyon daha önemli bir risk algısı oluşturmaktadır. Ankete katılan KOBİ'lerden devalüasyonu tehlikeli olarak görenlerin yüzdesi %47.7. iken tehlikeli görmeyenlerin yüzdesi ise %52.3 düzeyindedir. Özellikle ithalat yapan KOBİ'ler devalüasyon durumunda artık

daha yüksek maliyetlere katlanmak zorunda kalacağı için kar marjlarında daralma ihtimali artmakta ve iç piyasada rekabet şansı azalacaktır. İhracat yapan firmalar ise dış pazarlarda devalüasyon olgusuyla birlikte daha esnek rekabet şansına sahip olacaktır.

Dalgalı kur sisteminde döviz kurlarının piyasada oluşan değişkenlere göre dalgalanmasına izin verilerek herhangi bir müdahalede bulunulmamaktadır. Ülkemizde ise döviz kuru dalgalanmaya bırakılmakla beraber Merkez Bankası gerekli gördüğü durumlarda döviz alarak ya da döviz satarak döviz fiyatlarını belirli bir fiyata tekrar döndürmektedir. Bir önceki sayfada belirttiğimiz gibi ankete katılan KOBİ'lerin 91 tanesi dalgalı kur sistemini tehlikeli bulurken, 29'u ise tehlikeli bulmamaktadır. Yüzdesel olarak ifade ettiğimizde dalgalı kur sistemini tehlike olarak gören KOBİ'lerin yüzdesi %70 iken tehlike olarak görmeyenlerin yüzdesi %30'dur.

Dalgalı Döviz kuru sisteminin tehlike olgusunu dış ticaret yapan firmalar açısından değerlendirecek olursak, bir önceki sayfada belirttiğimiz gibi ankete katılan KOBİ'lerin % 46.2'si dış ticaret yapmaktadır ve dış ticaret yapan firmalardan daha fazlası dalgalı kur sistemini tehlike olarak görmektedir. Bu bağlamda KOBİ'lerin döviz kurlarındaki yükselmeler neticesinde maliyetleri artacak ya da döviz kurlarındaki düşüşler neticesinde maliyetleri azalacaktır. Özellikle ithalata uğraşan KOBİ'ler dalgalı kur sisteminde döviz kurunun yükselmesiyle artık daha yüksek maliyetlere katlanmak zorunda kalacağı için kar marjları düşecektir ve iç piyasada rekabet şansı azalacaktır. İhracat yapan firmalar ise dış pazarda döviz kurunun düşmesiyle birlikte daha az rekabet şansına sahip olacaktır. Bu yüzden dalgalı kur uygulaması KOBİ'ler açısından bir finansal risk olarak görülmektedir. Ankete katılan KOBİ'lerin 65 tanesi sabit kur sistemini uygun bulurken 65 tanesi de dalgalı kur sistemini uygun bulmaktadır. KOBİ'lerin kur algıları birbirine eşittir ve istekleri farklılık göstermektedir. Bu değişkenlere göre KOBİ'lerin %50'si sabit kur sisteminin uygulanmasını isteyip riski üzerlerine almak istemezken, %50'si ise dalgalı kur sistemini isteyip risk olgusunun getireceği ekstra karlılığı da üzerlerine almak istemektedirler.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'lerin en büyük sorunlarından biride öz kaynak bulmanın çok maliyetli olmasıdır. Ankete katılan KOBİ'lere kredi kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve 84 tanesi kredi kullanırken 46 tanesi ise kredi kullanmamaktadır. Aynı zamanda yüzdesel olarak baktığımızda KOBİ'lerin %64.6'sı kredi kullanırken, %35.4'ü ise kredi kullanmayı tercih etmemektedir.

Kısa vadeli banka kredisi 1 yıldan daha kısa süreli ödenmesi gereken borçlardır ve faiz oranı düşüktür. Bunun sonucu olarak daha az bir anapara ve faiz ödemesi söz konusu olacaktır. Uzun vadeli banka kredisi ise 1 yıldan daha uzun süreli ödenmesi gereken borçlardır ve faiz oranı kısa vadeli banka kredisine göre daha yüksektir. Bu yüzden uzun vadeli banka kredilerinde daha fazla anapara ve faiz ödemesi yapılmaktadır. Risk olgusuna göre kıyaslandığında en riskli kaynak yapısı kısa vadeli banka kredisi uzun vadeli banka kredisinden büyük olması durumudur. En risksiz kaynak yapımız ise öz kaynağımızdır. Bu bağlamda ankete katılan KOBİ'lerin %64.6'sı kredi kullandıklarından dolayı riski üzerine almıştır.

Faiz artışı KOBİ'ler için finansal risklerinden en önemlilerinden birisidir. Faiz artışının KOBİ'lerin kredi kullanımına etkileri yüksektir. Şöyle ki faiz artışıyla birlikte KOBİ'lerin kredi kullanımını azalacaktır ya da faiz azalışıyla birlikte KOBİ'lerin kredi

kullanımı artabilecektir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve KOSGEB aracılığıyla ve Türkiye'deki kamu ve özel bankaların desteğiyle özellikle imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ' lere son yıllarda düşük faizli krediler çok fazla kullanılmaktadır. Ankete katılan KOBİ' lerin 63 tanesi faiz artışının kredi kullanıma etkileri olduğunu düşünürken, 67 tanesi faiz artışının kredi kullanımına etkisinin olmadığını düşünmemektedir.

Türkiye'de özellikle öz kaynak bulmanın çok maliyetli olduğunu düşünecek olursak KOBİ' lerin yarısından fazlası (%51.5) kredi faizleri artsa bile kredi kullanımına bir etkileri olmadığını düşünmektedir. Oysa ki KOBİ' lerin % 48.5' lik kısmı faiz artışıyla kredi kullanımı arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu düşünmektedir. Ankete katılan KOBİ' lerin 104 tanesinin sürekli çalıştığı bir banka/bankacı varken, 26 tanesinin ise sürekli çalıştığı bir banka/bankacı yoktur. Ayrıca KOBİ' lerin % 80'i sürekli bir bankayla çalışırken,%20'si düzenli olarak bir bankayla çalışmamaktadır. KOBİ' lerin düzenli olarak bir banka ya da bankacı ile çalışmasının bazı avantajları vardır. Daha rahat kredi alabilmek, banka işlerinin daha kısa sürede bitmesini sağlamak, Düzenli ve rahat olarak bilgilere ulaşabilmek ve bazı uygulamalarda (örneğin kredi kartı kesintisi gibi) maliyetleri düşürebilmek gibi çok sayıda avantajı vardır.

Öz sermaye ve yabancı kaynakları risk olgusu etrafında dikkate aldığımızda; yabancı kaynaklar öz sermayeye göre çok daha riskli gruplardır. Ankete katılan KOBİ' lerin kaynak yapısının 116'sını öz sermaye oluştururken, 14 tanesini yabancı kaynaklar oluşturmaktadır. Ayrıca KOBİ' lerin %89.2'si faaliyetlerinde öz sermayeyi tercih ederken, %10.8'i yabancı kaynakları tercih etmektedir. Bunun bir sebebi KOBİ'lerin yabancı kaynak kullanımından doğacak riski üzerlerine almak istememesidir. Diğer sebebi ise özellikle kriz ortamlarında yabancı kaynak bulmada karşılaşılan sorunlardır. İdeal işletme tipine bakıldığında kaynak yapısı borçlarla özkaynakların eşit olduğu yapıdır. Bu şekilde KOBİ'ler özkaynakları daha çok kullanmasıyla birlikte, kaldıraç etkisiyle borçlanmanın getireceği ekstra karlılıktan da vazgeçmiş olacaktır.

Ankete katılan KOBİ'lerin 125'i vadeli satış yaparken, 5'i peşin satış yapmaktadır. Vadeli satışlar peşin satışlara göre daha fazla risk içermektedir. Vadeli satış yapan KOBİ'ler alacaklarını tahsil edememe riskiyle ve enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde ise fiyatlardaki aşırı yükselme neticesinde mal maliyetinin yükselmesi fiyatlar genel seviyesine yansımamak ve işletme bu durumda ya zarar ya da daha az kar yapacaktır. İşletmelerin %96.2'si vadeli satış yaptığı için riski de üzerlerine almış bulunmaktadır. Ama genel piyasa koşullarına göre de vadeli satışlar ve vadeli alımlar bu piyasanın olmazsa olmazları durumundadır.

Bununla birlikte ankete katılan KOBİ'lerin 5 tanesinin faktoring işlemi yaptığı görülmektedir. Bu da bu işletmelerin faktoring yoluyla vadeli satışlardan doğan alacak haklarını devrederek alacağın riskinin azaltma yoluna gittiklerinin göstermektedir.

Ankete katılan KOBİ'lerin 10'u %1-%20 arasında vadeli satış yapıyorken, 17'si %21-%40, 27 tanesi %41-%60 ve 71'i de %61 ve üzeri vadeli satış yapmaktadır. Buradan görülmektedir ki KOBİ'lerin büyük bir kısmı (%54.6) satışlarının çok daha büyük bir kısmını vadeli olarak yapmaktadır ve vadeli satışın da riskini üzerlerine almış durumdadırlar.

Ankete katılan KOBİ'lerin 112'si kasasında her zaman belirli miktarda nakit bulundururken, 18'i belirli bir miktarda nakit bulundurmamaktadır. Nakit bulundurmeyen işletmelerde firmanın faaliyetlerini devam ettirebilmek için kredi kartı gibi finansal araçlarla yardımıyla nakit döngüsü oluşturulmuştur. Kasasında belirli bir miktar nakit bulunduran bir işletme, finansal yükümlülüklerini yerine getirmek için optimum oranda nakit bulundurarak, büyüme ve yatırım fırsatlarından yararlanmaktadır. Ayrıca işletmenin faaliyetlerini genişletmek için gerekli ek fonları üretmesine imkân sağlayabileceği gibi önemli ölçüde faiz tasarrufu da sağlar. Kasasında belirli bir miktar nakit bulundurmeyen işletme borçlarını zamanında ödeyemeyecek ve bu durumda hem faiz giderine katlanacak hem de güven kaybına uğrayacaktır. Ayrıca kasasında nakit bulundurmadığı içinde peşin alış iskontolarından yararlanamayıp daha fazla kardan da vazgeçmiş olacaktır. Bu yüzden nakit bulundurma işletme açısından bir finansal risk oluşturmaktadır.

KOBİ'ler finansal risklerini minimize edebilmek için bazı finansal araçlardan faydalanırlar.

Ankete katılan KOBİ'lerin 34'ü leasing yaparken, 8'i vadeli kur sözleşmeleri yapmakta, 5 tanesi faktoring yapmakta ve 83 tanesi ise kredi kartı kullanmaktadır.

Leasing (finansal kiralama), bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalarak belirlenen kiralar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirtilen sözleşme süresi sonunda mülkiyetinin kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir. Leasing, yatırım mallarının satın alınması yerine, kiralanarak kullanılmasını sağlayarak firmaların işletme sermayelerini diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılmasında ile verimliliğin ve karlılığın artmasında önemli rol üstlenir. Ankete katılan KOBİ'lerin %26.2'si leasing yaparken sermayelerini yatırım malını satın almaya bağlamak yerine o malı kiralama yoluna gitmişlerdir.

Vadeli kur sözleşmeleri sözleşmenin taraflarına, üzerinde anlaşılan fiyattan, standartlaştırılmış kalite ve miktardaki bir malı veya kıymeti belirlenen ileri bir tarihte alma veya satma yükümlülüğü veren sözleşmedir. Ankete katılan KOBİ'lerin %6.2'si vadeli işlem sözleşmeleri yapmaktadır. Bu şekilde KOBİ'ler riski dağıtmış olmaktadır. KOBİ'lerin %46.2'si dış ticaret yaparken vadeli kur sözleşmelerinin %6.2'de kalması ise diğer işletmelerin finansal riski üzerlerine aldığı anlamına gelmektedir.

Factoring, mal ve hizmetlerin satımıyla uğraşan bir firmanın, bu faaliyetlerinden doğan kısa vadeli alacakları ile ilgili tahsilât, muhasebe, takip, tahsil edememe den doğan zararların karşılanması alacakların toplam bedelinin bir kısmının vadesinden önce tahsil edilmesi, müşteri değerlemesi gibi işlevlerin tamamını veya birkaçını factor adı verilen gerçek ve ya tüzel kişilere gördürülmesi amacıyla kısa vadeli alacakların devri işlemidir. Ankete katılan KOBİ'lerin 5 tanesi faktoring işlemiyle risklerini dağıtmışlardır.

Kredi kartında ise alacaklar bankanın belirli bir kesintisi sonrasında garanti altına alınmıştır. KOBİ'lerde en fazla finansal araç kullanımı kredi kartı olmuştur. Kredi kartı kullanımı ile (%63.8) alacaklardan doğacak tahsil edememe riski ortadan kalkmış olacaktır.

5. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular

İşletmelerin risk algısı düzeylerinin, belirli özellikleri itibarıyla karşılaştırılması amacıyla tek yönlü varyans analizi ile bağımsız gruplar t testi analizi kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ulaşılan bulgulara ve kabul edilen hipotezlere ilişkin bilgiler Tablo 2'de özet olarak verilmektedir.

Tablo 2'deki birinci hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde yerli paranın devalüe olmasına karşı algılanan riskin, işletmelerin faaliyet süreleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle 11 yıl ve üzerinde bir süredir faaliyet gösteren işletmeler yerli paranın devalüe edilmesini daha kısa süredir faaliyet gösteren işletmelere göre daha riskli bulmaktadırlar. Bu durum hipotezin kabul edilesi sonucunu doğurmaktadır. 11 yıl ve daha uzun süredir faaliyet gösteren işletmelerin yerli paranın devalüe olmasına ilişkin risk düzeyinin daha fazla olması, dolayısıyla duyulan kaygının daha yüksek olması, söz konusu işletmelerin tecrübeleri ile açıklanabilir. Zira söz konusu işletmelerin, Türkiye'de yaşanan 1994, 1999 ve 2000 krizlerini yaşamış ve olumsuz sonuçlarından etkilenmiş olmaları, yerli paranın devalüe olmasını daha riskli bulmalarını ve bu konuda tecrübe ve duydukları kaygılardan yola çıkarak daha ihtiyatlı davranmalarını gerektiriyor olabilir. Söz konusu krizlerde bilindiği üzere özellikle KOBİ'ler ciddi ölçüde olumsuz olarak etkilenmiştir. Bu durum araştırmamıza konu olan KOBİ niteliğindeki işletmelerin yerli paranın devalüe edilmesini daha riskli bulmalarını ve özellikle 11 yıl ve üzeri süredir faaliyet gösteren işletmelerin bu konuda kaygı düzeylerinin yüksek olmasını açıklamaktadır.

Tablo.2: Değişkenler Arası Karşılaştırmalara Yönelik Anova Ve T Testi Sonuçları

H1: KOBİ'lerin yerli paranın devalüe olmasını tehlike olarak görme düzeyleri, faaliyet sürelerine göre farklılık taşımaktadır.		F	Anlaml.
Faaliyet süresi	Ortalama	3,853	0,011
0-1 yıl	2,000	H1: KABUL	
2-5 yıl	2,4815		
6-10 yıl	2,0294		
11 yıl ve üzeri	2,5077		
H2: KOBİ'lerin yerli paranın davalüe olmasını tehlike olarak görme düzeyleri, faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.		t	Anlaml.
Faaliyet alanı	Ortalama	2,928	0,004
Üretim ve satış	2,4519	H2: KABUL	
Ticaret alım-satım	1,8750		
H3: Dalgali kur uygulamasını tehlike olarak görme düzeyi, sabit kur uygulamasını isteyen ve dalgali kur sistemini isteyen işletmeler açısından farklılık taşımaktadır.		t	Anlaml.
Sabit kur uygulanmalı mı?	Ortalama	6,625	0,000
Evet	2,3538	H3 KABUL	
Hayır	1,5385		
H4: Kredi kullanmayan işletmelerin dalgali kur uygulamasını tehlike olarak görme düzeyi, kredi kullanan işletmelere göre farklılık taşımaktadır.		t	Anlaml.
Kredi kullanma	Ortalama	2,417	0,017
Evet	1,8214		
Hayır	2,1739		
		H4 KABUL	
H5: Faiz artışı beklentisiyle kredi kullanımı, Sürekli olarak aynı banka ile çalışan ve çalışmayan işletmeler açısından farklılık göstermektedir.		t	Anlaml.
Aynı banka ile çalışma	Ortalama	2,836	0,005
Evet	2,3077	H5 KABUL	
Hayır	2,7308		
H6: Faiz artışı beklentisiyle kredi kullanımı, Faaliyetlerinde yabancı kaynaklara göre öz sermaye kullanmayı tercih eden işletmeler açısından farklılık taşımaktadır.		t	Anlaml.
Kaynak tercihi	Ortalama	2,259	0,026
Öz sermaye	2,4397	H6: KABUL	
Yabancı kaynaklar	2,0000		
H7: Yerli paranın devalüe olmasını tehlike olarak görme düzeyi, değişik miktarlarda vadeli satış yapan işletmelere göre farklılık taşımaktadır.		F	Anlaml.
Vadeli satış oranı	Ortalama	7,990	0,000
%1-20	1,7000	H7: KABUL	
%21-40	1,9412		
%41-60	2,3333		
%61 ve üzeri	2,5915		

İkinci hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde üretim ve satış alanında faaliyet gösteren işletmelerin yerli paranın devalüe olmasını diğer işletmelere göre daha riskli bulduğu görülmektedir. Bilindiği üzere üretim ve satış alanında faaliyet gösteren işletmeler daha büyük duran varlık yatırımı yapmak zorundadır. Varlıklarının büyük kısmını duran varlık olarak bulunduran işletmelerin paranın devalüe olması ve neticesinde ortaya çıkacak olumsuz sonuçlardan etkilenme düzeyi daha büyük olacaktır. Söz konusu işletmelerin mali yapıları borç eğilimli ise yani varlıklarının finansmanında daha çok KVK ve ya UVYK kullanıyor ise, olası bir devalüe durumunda borçlanma maliyetleri artacağından likidite sıkıntısı ile ve borcun geri ödemesinde problemlerle karşılaşma olasılıkları yüksek olacaktır. Bu durum söz konusu işletmelerin yerli paranın devalüe edilmesini daha riskli bulmasını açıklamaktadır. Diğer alanlarda ve özellikle ticari alanda faaliyet gösteren işletmelerse olası bir devalüasyona karşı ve akabinde doğacak enflasyonist etkilere karşı en azından fiyatlarını güncelleyerek ve bir takım satış tedbirleri ile olumsuz etkilerden kurtulabilmektedirler. Bu durum ticari işletmelerin yerli paranın devalüe olmasını daha az riskli bulmalarını açıklayabilmektedir. Diğer yandan üretim ve satış alanında faaliyet gösteren işletmelerin, olası bir devalüasyon sonucunda üretim ve özellikle hammadde tedarik maliyetleri artacağından söz konusu işletmelerin yerli paranın devalüe olmasını daha riskli bulmalarını kaçınılmaz hale getirecektir.

Üçüncü hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde, Türkiye’de sabit kur uygulanması gerektiğini savunan işletmelerin, dalgalı kur uygulamasını daha tehlikeli buldukları görülmektedir. Özellikle dış ticaret alanında faaliyet gösteren işletmeler, kurun sabit tutulmasını ve devlet kontrolünde seyretmesini kendileri açısından daha temkinli buluyor olabilirler. Özellikle kısa vadede, ithalat ve ihracat yapan işletmelerin, dalgalı kur uygulaması sonucunda kurda meydana gelebilecek ani sıçramaların olumsuz etkilere yol açabileceği konusunda tedirginlik duyuyor olması muhtemeldir. Bu da söz konusu işletmelerin dalgalı kur uygulamasını daha riskli bulmaları sonucunu doğurabilir.

Dördüncü hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde, Kredi kullanmayan yani daha çok öz kaynakla finanse edilen işletmelerin dalgalı kur uygulamasını daha riskli buldukları görülmektedir. Bu durum özellikle öz kaynaklardaki oto finansman kaynakları yani kar ve kar yedekleri doğrultusunda işletmeleri etkiliyor olabilir. Oto finansman, işletmelerin faaliyet sonuçlarının öz kaynaklarını beslemesi olarak algılandığında özellikle dış ticaret alanında faaliyet gösteren işletmelerin, dalgalı kur politikasının ve olası olumsuz etkilerinin faaliyet sonuçlarına olumsuz yansıtacağından tedirginlik duymaktadır.

Tablo 2’deki beşinci hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde, sürekli aynı banka ile çalışmayan işletmelerin faiz artışı beklentisi ile daha az kredi kullandıkları görülmektedir. Söz konusu işletmeler sürekli aynı banka ile çalışmanın sağlayacağı, faiz, masraf, kredi limiti, ipotek v.b. avantajlardan yararlanamamaktadır. Bu durum söz konusu işletmelerin daha az kredi kullanmasına ve kredi kullanma konusunda daha temkinli davranmasını gerektirmektedir.

Tablo 2’deki altıncı hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde, daha çok öz kaynakla finanse edilen işletmeler, faiz artışı beklentisi ile daha az kredi kullanmaktadır. Daha çok öz kaynakla finansman sağlamayı tercih eden işletmeler, mali

yapı ve mali politika açısından temkinli olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla söz konusu işletmeler temkinli bir finansman politikası izlediği için borçlanmayı ve faiz artışını daha riskli olarak değerlendirmektedir.

Tablo 2'deki yedinci hipoteze ilişkin bilgi ve bulgular incelendiğinde, vadeli satışları toplam satışlarını aşan işletmeler, paranın devalüe olmasını daha riskli bulmaktadır. Söz konusu işletmeler fonlarını daha çok alacaklara bağladığı için vade süresince ortaya çıkabilecek devalüasyon ve olası etkileri işletmenin faaliyet gelirlerin reel bazda olumsuz etkileyecektir.

6. Sonuç

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ), ulusal ekonomide her zaman önemli roller üstlenmişlerdir. Ekonomik büyümenin motoru olan KOBİ'ler, iktisadi faaliyet hacmi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca üretimde esnek yapılara sahip olan KOBİ'ler, ekonomik krizleri de, büyük işletmelere göre daha kolay bir şekilde atlatabilmektedirler.

Günümüzün ticaret koşulları çerçevesinde irili ufaklı yüzlerce şirket mal veya hizmet üretiminin doğal bir sonucu olarak çok sayıda riskle karşı karşıyadır. Başarılı bir şirket aynı zamanda risklerini de iyi yönetebilen şirkettir. Finansal risklerin yıkıcı etkilerinden korunmak için risk faktörlerinin mali yapıyı nasıl etkilediğini bulmak gereklidir. Buradan hareketle firmanın taşıdığı döviz pozisyonu, faiz ve likidite pozisyonu hesaplanarak döviz, faiz oranı ve likidite risklerinin varlığı ve büyüklükleri ölçülebilir.

Yapılan alan araştırması neticesinde şu hipotezlere ulaşılmıştır.

Yerli paranın devalüe olmasına karşı duyulan risk, işletmelerin faaliyet süreleri ile ilişkilidir. Özellikle 11 yıl ve üzerinde süredir faaliyet gösteren işletmeler yerli paranın devalüe edilmesini daha kısa süredir faaliyet gösteren işletmelere göre daha riskli bulmaktadırlar. 11 yıl ve daha uzun süredir faaliyet gösteren işletmelerin yerli paranın devalüe olmasına ilişkin risk algı düzeyinin daha yüksek olması, dolayısıyla duyulan kaygının daha fazla olması, söz konusu işletmelerin tecrübeleri ile açıklanabilir.

Bunun yanında, üretim ve satış alanında faaliyet gösteren işletmeler yerli paranın devalüe olmasını diğer işletmelere göre daha riskli bulmaktadırlar. Bilindiği üzere üretim ve satış alanında faaliyet gösteren işletmeler daha büyük duran varlık yatırımı yapmak durumundadırlar. Varlıklarının büyük kısmını duran varlık olarak bulunduran işletmelerin paranın devalüe olması ve neticesinde ortaya çıkacak olumsuz sonuçlardan etkilenme düzeyi daha büyük olacaktır. Söz konusu işletmelerin mali yapıları borç yoğunluklu ise yani varlıklarının finansmanında daha çok KVKYK veya UVYK kullanıyor ise, olası bir devalüasyon durumunda borçlanma maliyetleri artacağından likidite sıkıntısı ve borcun geri ödenmesinde problemlerle karşılaşma olasılıkları yüksek olacaktır. Bu durum söz konusu işletmelerin yerli paranın devalüe edilmesini daha riskli bulmasını açıklamaktadır.

Çalışmada sabit kur uygulanması gerektiğini savunan işletmeler, dalgalı kur uygulamasını daha tehlikeli görmektedirler. Bu durum aslında işletmelerin algı düzeyi ile ilgili olup, dalgalı kur uygulamasını daha riskli görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Özellikle dış ticaret alanında faaliyet gösteren işletmeler, kurun sabit tutulmasını ve devlet kontrolünde seyretmesini kendileri açısından daha güvenli bulmaktadırlar. Aynı şekilde kredi kullanmayan yani daha çok öz kaynakla finanse edilen işletmeler dalgalı kur uygulamasını daha riskli bulmaktadırlar.

Sürekli aynı banka ile çalışmayan işletmeler faiz artışı beklentisi ile daha az kredi kullanmaktadır. Söz konusu işletmeler sürekli aynı banka ile çalışmanın sağlayacağı, faiz, masraf, kredi limiti, ipotek v.b. avantajlardan yararlanamamaktadırlar.

Daha çok öz kaynakla finanse edilen işletmeler, faiz artışı beklentisi ile daha az kredi kullanmaktadır. Daha çok öz kaynakla finansman sağlamayı tercih eden işletmeler, mali yapı ve mali politika açısından temkinli olarak değerlendirilebilir.

Toplam satışları içinde vadeli satışları önemli yer tutan işletmeler, paranın devalüe olmasını daha riskli bulmaktadırlar. Söz konusu işletmeler fonlarını daha çok alacaklara bağladığı için vade süresince ortaya çıkabilecek devalüasyon ve olası etkileri işletmenin faaliyet gelirlerin reel bazda olumsuz etkileyecektir.

Kaynakça

- Akmut, Ö. (2001). Kriz dönemlerinde işletmelerin karşılaştıkları finansal sorunlar ve risk yönetimi. Erişim Tarihi:07.10.2009, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=307&id=18
- Aydın, N., Başar, M. & Coşkun, M. (2007). Finansal yönetim, Genç Copy Center, Eskişehir, Eylül.
- Durman, M. & Önder, H. (2007). *Ekonominin Minik Devi KOBİ'ler ve KOSGEB Teşvikleri*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Eyüpoğlu, A. A. (1995). *Risk Yönetim Aracı Olarak Futures Piyasaları: Yapısı, İşleyiş Mekanizmaları ve Bazı Ülke Örnekleri*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayını.
- Göksel, A. & Boztosun, D. İşletmelerin politik risk algılamaları ve ankarada bir alan araştırması. Erişim Tarihi: 20.11.2010, <http://w3.gazi.edu.tr/web/agoksel/akademikcalismalar/Politikrisk.pdf>
- Kargül, İ. D. (1997). *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yönetim Sorunları ve Çözümleri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Küçük, O. (2007). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2007). Yatırım yaparken nelere dikkat etmeliyim? *SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları*, Erişim Tarihi: 08.10.2009, <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=75&fn=75.pdf>
- Terzi, T. (2011). *Basel Kriterlerinin Kobi Kredileri Üzerindeki Etkileri*. Master Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokmakoğlu, A. B. (2009). *İşletmeler İçin Risk Çeşitleri*. Erişim Tarihi: 20.10.2009, http://blog.milliyet.com.tr/Isletmeler_Icin_Risk_Cesitleri/Blog/?BlogNo=206916

- Tokmakoğlu, A. B. *İşletmeler İçin Risk Çeşitleri*. Erişim Tarihi: 07.10.2009, http://blog.milliyet.com.tr/Isletmeler_Icin_Risk_Cesitleri/Blog/?BlogNo=206916
- TÜSİAD. (2008). *Kurumsal Risk Yönetimi Raporu*. Erişim Tarihi: 25.09.2010, <http://www.sedefed.org/default.aspx?pid=54444&nid=43600,2008>
- Yılmaz, B. Kobi'lerin finansman sorunlarına bir çözüm önerisi: "risk sermayesi finansman modeli". <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc>Erişim Tarihi:22.09.2010
- Yılmaz, F. (2003). Türkiye'de küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ'ler). *İktisadi Araştırmalar Ve Planlama Müdürlüğü*.
- Erişim Tarihi:25.10.2009, https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf
- Erişim Tarihi:07.10.2009, http://www.ekodialog.com/finansal_eko_konulari3.html
- Erişim Tarihi:07.10.2009, http://www.ekodialog.com/finansal_eko_konulari3.html
- Erişim Tarihi:09.10.2009, <http://www.riskanalizi.org/risk/risk-turleri.html>

